

POSTANOWIENIE

Dnia 28 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania W. z o.o. Spółki komandytowej
w likwidacji z siedzibą w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Warszawie
z udziałem B.P. i S. Spółki z o.o. Spółki komandytowej w likwidacji w M.
o podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 28 października 2025 r.,
skargi kasacyjnej odwołujący się Spółki i zainteresowanej Spółki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 30 czerwca 2023 r., sygn. akt III AUa 1364/22,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**II. zasądza od W. Spółka komandytowa w likwidacji w W. oraz
S. Spółka z o.o. Spółka komandytowa w likwidacji w M. na rzecz
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Warszawie kwotę
po 1.800,00 (jeden tysiąc osiemset) złotych, wraz z odsetkami, o
których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c. - tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

DS

UZASADNIENIE

Decyzją z 15 stycznia 2019 r. (Nr [...]), Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie, na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3, w związku z art. 9 ust. 2, art. 18 ust. 1 i 3, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 z późn. zm.) oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1938 z późn. zm.), szczegółowo wskazał podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne B.P., z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia zawartej z płatnikiem W. sp. z o.o. sp.k.

Sąd Okręgowy w Warszawie XIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 23 lutego 2022 r. (sygn. akt XIII U 737/19), wydanym w sprawie W. sp. z o.o. sp.k. w likwidacji z siedzibą w W., przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Warszawie, z udziałem ubezpieczonej B.P. oraz zainteresowanej S. sp. z o.o. sp.k. w likwidacji z siedzibą w M., o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne:

1. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż do podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz zdrowotne B.P. za lipiec 2016 r., wrzesień 2016 r., listopad 2016 r. i styczeń 2017 r., z tytułu umowy zlecenia wykonywanej u płatnika W. sp. z o.o. sp.k. w likwidacji z siedzibą w W., nie zalicza się przychodów uzyskanych z tytułu umów zlecenia zawartych między B.P., a S. sp. z o.o. sp.k. w likwidacji z siedzibą w M.;
2. zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Warszawie na rzecz W. sp. z o.o. sp.k. w likwidacji z siedzibą w W. oraz zainteresowanej S. sp. z o.o. sp.k. w likwidacji z siedzibą w M. solidarnie kwotę 900 zł, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Na skutek apelacji organu rentowego, Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 30 czerwca 2023 r. (sygn. akt III AUa 1364/22):

1. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że zmienił decyzję z 15 stycznia 2019 r. (nr [...]) Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie w ten sposób, że podstawa wymiaru składek na obowiązkowe

- ubezpieczenia społeczne B.P., z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia zawartej z płatnikiem W. sp. z o.o. sp.k. w likwidacji w lipcu 2016 r. wynosi 4.055 zł, we wrześniu 2016 r. wynosi 4.055 zł i przyjął tę podstawę wymiaru do wyliczenia podstawy wymiaru składki i składki na ubezpieczenie zdrowotne, oddalając odwołanie w pozostałym zakresie;
2. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 2 w ten sposób, że zniósł wzajemnie między stronami koszty zastępstwa prawnego;
 3. oddalił apelację w pozostałym zakresie;
 4. zniósł wzajemnie między stronami koszty zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, do Sądu Najwyższego wywiodła odwołująca i zainteresowana spółka, zaskarżając judykat w części, co do pkt I, II oraz IV wyroku.

Skarżące spółki zarzuciły naruszenie przez Sąd Apelacyjny przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 roku system ubezpieczeń społecznych poprzez niewłaściwą wykładnię tego przepisu polegającą na tym, że Sąd Apelacyjny dokonując oceny zasad ukształtowania współpracy pomiędzy ubezpieczoną, skarżącym i zainteresowanym, prymat przyznał okoliczności, że tak ukształtowana współpraca skutkowałą zbiegiem tytułów ubezpieczenia społecznego, a tym samym skupił się na efekcie przyjętej przez ubezpieczoną, skarżącego i zainteresowanego współpracy, odmawiając równocześnie nadania jakiegokolwiek znaczenia ustalonym przez Sąd Apelacyjny przyczynom, zgodnie z którymi taka współpraca pozostawała uzasadniona otoczeniem prawnym, biznesowym, wymogami rynkowymi oraz uwarunkowaniami historycznymi. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że przyjęta współpraca pomiędzy ubezpieczoną, skarżącą i zainteresowaną stanowiła obejście przepisów prawa, w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., gdyż skutkowałą zbiegiem tytułów ubezpieczenia społecznego i obniżeniem kosztów wynikających z obowiązku odprowadzania składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, podczas gdy prawidłowa wykładnia przywołanego

przepisu powinna skutkować przyjęciem, że o istnieniu ewentualnego obejścia przepisów prawa powinien decydować nie rezultat, lecz cel uzasadniający takie ukształtowanie czynności prawnej/czynności prawnych. Tym samym istnienie celu – uzasadnionego logicznie, czy ekonomicznie – i wyjaśniającego tak jak w niniejszej sprawie przyczyny, dla których ubezpieczona świadczyła usługi opieki na rzecz tego samego podopiecznego zarówno w wykonaniu umowy ze skarżącym, jak i zainteresowanym, powinno skutkować przyjęciem, że tak ukształtowana współpraca pozostaje zgodna z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, zaś okoliczność, iż jej następczym efektem pozostaje zbieg tytułów do ubezpieczenia społecznego, powinna być pozbawiona znaczenia prawnego;

2. art. 58 § 2 k.c., poprzez jego błędne zastosowanie polegające na nieuwzględnieniu przez Sąd Apelacyjny w sposób odpowiedni faktu, iż warunki współpracy ze skarżącą i zainteresowaną były prezentowane ubezpieczonej w sposób przejrzysty, zaś ubezpieczona miała możliwość wnioskowania o objęcie jej pełnym ubezpieczeniem społecznym z dwóch umów, jak również, że wszelkie ustalenia dotyczące zasad współpracy pomiędzy ubezpieczoną, zainteresowaną oraz skarżącą odbywały się z poszanowaniem zasad uczciwości i rzetelnego informowania, a w konsekwencji – wbrew twierdzeniom Sądu Apelacyjnego — nie mogły skutkować przyjęciem, że świadczenie przez ubezpieczoną usług opieki na rzecz tego samego podopiecznego zarówno w wykonaniu umowy ze skarżącą, jak i zainteresowaną pozostaje sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

W związku ze stawianymi zarzutami, skarżące spółki wniosły o uchylenie wyroku w części, tj. co do punktów I, II oraz IV wyroku oraz o przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania. Jednocześnie strona skarżąca wniosła o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżących kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarżące spółki wniosły także o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazując, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Zdaniem Skarżącej i Zainteresowanej na tle rozbieżności orzeczniczych w analogicznych sprawach, z udziałem tych samych stron istnieje potrzeba wykładni przepisu art. 58 § 1 k.c. w zw. z, z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, a w szczególności udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy dokonując oceny, czy zawarcie dwóch stosunków zobowiązaniowych stanowi obejście przepisów prawa w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., uzasadnione pozostaje skoncentrowanie się wyłącznie na ustaleniu, że w wyniku tak ukształtowanej współpracy powstaje zbieg tytułów ubezpieczeniowych, czy też należy skoncentrować się na zweryfikowaniu istnienia logicznego i ekonomicznie uzasadnionego celu dla zawarcia dwóch stosunków zobowiązaniowych i tym samym powstaniu zbiegu tytułów ubezpieczeniowych nie należy nadawać relewantnego znaczenia.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniosł o oddalenie skargi kasacyjnej skarżącej spółki – W. sp. z o.o. sp.k. w likwidacji oraz zainteresowanej spółki – S. sp. z o.o. sp. k. w likwidacji oraz o zasądzenie od skarżącej oraz zainteresowanej spółki na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, również w przypadku nieprzyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna strony skarżącej nie mogła zostać przyjęta do merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność

postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie. Podkreślenia wymaga także, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2022 r., I USK 434/21, Legalis nr 2740849).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w niniejszej sprawie oparty został na przesłance istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Przypomnieć więc należy, że odwołanie się do przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych, budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że

określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, Legalis nr 127030; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, Legalis nr 2701754 i z 9 września 2022 r., I CSK 1494/22, Legalis nr 2741242). Stronę skarżącą obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej, wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112 i z 29 września 2022 r. I CSK 3496/22, Legalis nr 2790349). Powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wywodu, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu.

Niniejsza sprawa jest jedną z wielu analogicznych występujących pomiędzy stronami (II USK 370/24, II USK 386/24, II USK 391/24, II USK 406/2024, II USK 2/25, II USK 35/25, II USK 41/25). W powyższych sprawach Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania słusznie uznając, że strona skarżąca nie wykazała istnienia wskazywanej w skardze kasacyjnej przesłanki przedsądu. Skarżący wskazali na potrzebę wykładni przepisu art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej. Tymczasem ani samodzielna wykładnia art. 58 § 1 k.c., ani w związku z treścią art. 9 ust. 2 ustawy systemowej nie budzi

wątpliwości, o których wspominają skarżący w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Do podnoszonych przez skarżącą w skardze kasacyjnej kwestii w sprawie wykładni przepisu art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej Sąd Najwyższy odniósł się już w swoim orzecznictwie, w tym między innymi w wyroku z 25 kwietnia 2019 r. (I UK 110/18, LEX nr 2655519) oraz postanowieniach: z 27 listopada 2019 r. (III UK 37/19, LEX nr 3584639); 13 maja 2020 r. (III UK 202/19, LEX nr 3217351); 15 maja 2020 r. (III UK 207/19, LEX nr 322378) i 23 czerwca 2020 r. (III UK 204/19, LEX nr 3154306), w których zaznaczył, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż w sytuacji, gdy finalnym odbiorcą usługi jest ten sam podmiot, a zleceńobiorca wykonuje czynności w tym samym miejscu i czasie, to rozbieżność tego zlecenia na dwie umowy, zawierane z dwoma podmiotami bez jakiegokolwiek logicznego czy ekonomicznie uzasadnionego celu, nie może być rozumiane inaczej niż jako działanie w celu obejścia prawa - działanie pozorujące zbieg tytułów do ubezpieczenia społecznego.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z 13 maja 2020 r. (III UK 203/19, LEX nr 3207811) zwrócił również uwagę, że zredagowanie dwóch umów zlecenia przez podmioty o ścisłym powiązaniu osobowym i kapitałowym, obejmujących w istocie tożsamy zakres obowiązków i wskazanie jako tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, tylko jednej z nich, należy traktować w świetle art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, jako obejście prawa w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., którego celem jest pozorowanie zbiegu tytułów ubezpieczenia społecznego i obniżenia kosztów wynikających z obowiązku odprowadzania składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne. Takie intencyjne działania nie zasługują na ochronę jurysdykcyjną, na gruncie chybionych podstaw kasacyjnego zaskarżenia (art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). W wyroku z 27 czerwca 2013 r. (I UK 10/13, LEX nr 1391149) Sąd Najwyższy wskazał, że zważa się na prawo do zawarcia określonej umowy, jeżeli jednak była wykorzystywana instrumentalnie, to niewykluczone jest jej zakwestionowanie jako podstawy (tytułu) podlegania ubezpieczeniom społecznym, nie ze względu na pozorność (art. 83 k.c.), lecz ze względu na obejście prawa. To, że zlecenie było wykonywane, nie wyłącza oceny dotyczącej ważności tego zobowiązania, w tym przypadku jako

podstawy ubezpieczenia społecznego. Zastosowanie klauzuli nieważności z art. 58 § 1 k.c. jest szczególne, a zarazem szerokie, gdyż ocenie poddaje się skutki różnych zdarzeń i czynności prawnych. Badaniu podlega więc causa umowy, w szczególności, czy umowa była konieczna w przypadku ubezpieczonego jako źródło utrzymania, czy też chodziło tylko o przedmiotowe wykorzystanie przepisów o ubezpieczeniu społecznym i stworzenie formalnej podstawy ubezpieczenia, tak aby zawarcie umowy zlecenia za jedyny cel miało unikanie płacenia składek na ubezpieczenia społeczne z prowadzonej równolegle działalności gospodarczej. Takiego celu nie usprawiedliwia zasada wolności umów, gdyż nie jest nieograniczona nawet w prawie cywilnym (art. 353¹ k.c.), tym bardziej gdy nie można stwierdzić pozorności umowy (art. 83 § 1 k.c.), lecz szczególne działanie może być kwalifikowane jako obejście prawa albo jako niezgodne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 1 i 2 k.c.; M. Kuśmierczyk, Obejście prawa na gruncie ubezpieczeń społecznych jako czynność nieważna w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., Doradztwo podatkowe 2023, nr 5, s. 69 i n.).

Judykatura wypracowała wspólne stanowisko, zgodnie z którym instrumentalne (przedmiotowe) wykorzystanie przepisów ubezpieczeń społecznych dla unikania wyższych składek na ubezpieczenia społeczne może skutkować nieważnością zawartej umowy zlecenia, gdy jej celem jest obejście przepisów prawa (art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej; wyroki Sądu Najwyższego: z 17 kwietnia 2009 r., I UK 314/08, OSNP 2010, nr 21-22, poz. 272; z 19 stycznia 2010 r., I UK 261/09, LEX nr 577825; z 5 lipca 2012 r., I UK 101/12, LEX nr 1250560; z 7 stycznia 2013 r., I UK 372/12, LEX nr 1303200 i z 19 lipca 2023 r., III USK 450/22, Legalis nr 2967970). Problem wykładni powołanych przez skarżącą we wniosku przepisów został więc już rozstrzygnięty w judykaturze.

Z tych względów Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów wydano na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1935 ze zm.).

[SOP]